УДК: [159.9+364-786]:342.7](06)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

NORMATIVE AND LEGAL REGULATION OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL REHABILITATION

Гончар Інна Григорівна

Gonchar Inna Hryhorivna

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Associate Professor of the Department of Social Pedagogy

and Social Work,

Uman State Pedagogical University

named after Pavlo Tychyna

ORCID ID: http//orcid.org/0000-0002-4316-8650

e-mail: gigonchar@gmail.com

У статті здійснено аналіз чинного вітчизняного законодавства, що регламентує надання соціальних та реабілітаційних послуг. Представлено аналіз Конституції України та Законів України, розглянуто постанови Кабінету Міністрів України і державні стандарти з надання послуги соціально-психологічної реабілітації різним групам клієнтів. Окремо висвітлено нормативно-правове регулювання реабілітації дітей. Акцентується увага на важливості правового забезпечення реабілітаційних послуг для ефективної соціальної інтеграції та адаптації клієнтів.

The choice of the topic is due to the growing need for socio-psychological rehabilitation as an important element in the system of measures aimed at restoring the physical, psychological and social state of a person, and clear regulatory and legal regulation of the processes of socio-psychological rehabilitation has become the need of the hour.

The purpose of the article is the analysis of domestic legal acts that regulate the process of social and psychological rehabilitation.

It has been established that the regulatory and legal regulation of social and psychological rehabilitation is determined by a number of legislative acts that provide legal grounds for the provision of rehabilitation services. First of all, these are the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine «On the Basics of Social Protection of Persons with Disabilities in Ukraine», the Law of Ukraine «On Rehabilitation of Persons with Disabilities in Ukraine», the Law of Ukraine «On Social Services».

Particular attention is paid to the rehabilitation of children with disabilities and the legislative basis - the Law of Ukraine "On the Protection of Childhood". Also, within the framework of rehabilitation work with children, the Resolution of the CMU "On approval of the Procedure for granting the status of a child who suffered as a result of hostilities and armed conflicts" was analyzed.

It was established that state standards in the field of social and psychological rehabilitation play an important role in ensuring the quality of service provision. These standards create clear rules and requirements for organizations providing rehabilitation services.

It was established that it would be expedient to work out the legislation in the field of rehabilitation of children in more detail, taking into account the specifics of their age. Also, taking into account the current demand for rehabilitation facilities, it would be worthwhile to take into account in more detail the provision of social services at the local level and interaction with non-governmental organizations based on the principle of "money follows people".

Ключові слова: *реабілітація, соціальна реабілітація, соціально-психологічна реабілітація, соціальні послуги, програма реабілітації, нормативно-правове регулювання, біопсихосоціальна модель, нормативно-правові акти.*

Key words: *rehabilitation, socio-psychological rehabilitation, social services, rehabilitation program, normative and legal regulation, biopsychosocial model, normative and legal acts.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах сучасних викликів, таких як військові конфлікти, пандемії, соціально-економічна нестабільність дедалі, більша кількість громадян потребують соціально-психологічної допомоги для того, щоб подолати негативні впливи та їх наслідки на особистість. Для України питання соціально-психологічної реабілітації постає особливо гостро, починаючи з 2014 року, коли розпочалося вторгнення країни-агресора на наші території. З того часу невпинно зростає кількість осіб, які зазнали фізичних, психологічних травм, опинилися в складних життєвих обставинах, втративши житло, роботу та внутрішній ресурс рухатися далі. Відтак зросла потреба у соціально-психологічній реабілітації як важливого елемента в системі заходів, спрямованих на відновлення фізичного, психологічного та соціального стану людини, а чітка нормативно-правова регуляція процесів соціально-психологічної реабілітації стала вимогою часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній українській науці та практиці питаннями адаптації та реабілітації особистості займалися: Алексєєнко Т., Безпалько О., Звєрєва І., Капська А., Карпенко О., Мигович І., Семигіна Т., Тюптя Л., Харченко С. та ін. Водночас соціальні аспекти реабілітації вивчали: Каштан С., Коляда Н.,

Кравченко О. та ін. Соціально-психологічний напрям реабілітації та адаптації досліджували: Гусєва Т., Квітко Н., Яременко О. та ін.

Питання забезпечення й захисту прав людей на реабілітацію, висвітлювалися у наукових доробках таких науковців: Лесько Н., Лінник Н., Турченко О., Пилипишина І. та ін. Крім того, вивченням правового регулювання реабілітації та ресоціалізації осіб із залежністю від психоактивних речовин займалися: Шлапко Т., Глущенко Н. та ін.; нормативно-правове регулювання організації та надання реабілітаційної допомоги учасникам бойових дій досліджували: Болдарь Г., Діміч А., Гавловський О., Куркова К., Цеков Р. та ін.; правові засади реабілітації дітей з інвалідністю вивчали Балтакса І., Горішна Н., Петрочко Ж. та ін. Зважаючи на актуальність зазначеної проблематики й не применшуючи цінності вказаних наукових праць, нині у вітчизняній науці все ж таки недостатньо комплексних досліджень, присвячених висвітленню питання нормативно-правового регулювання соціально-психологічної реабілітації, що й обумовлює актуальність обраної теми.

Мета статті – аналіз вітчизняних нормативно-правових актів, які регулюють процес соціально-психологічної реабілітації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання необхідності надання реабілітаційних послуг серед наукової спільноти почали обговорюватися в Україні в середині 90-х років XX ст. і стосувалися, переважно, осіб з інвалідністю, мали виражений медичний аспект. З плином часу змінювалися реалії, відповідно й сфера реабілітаційних заходів розширювалася. В Україні почала запроваджуватися біопсихосоціальна модель реабілітаційної допомоги. Вона була прийнята Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) у 2002 році як підґрунтя для Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) й задекларована у Законі України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» у статті 8: «Система реабілітації ґрунтується на

біопсихосоціальній моделі обмеження повсякденного функціонування/життєдіяльності, реабілітаційній стратегії охорони здоров'я та Міжнародній класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я» [19]. Відповідно до цього підходу людина визнається цілісною у якій тісно переплітаються та узалежнюються біологічні, психологічні та соціальні чинники, а, відповідно, і стан здоров'я людини, причини захворювань та надання їй допомоги залежить від кожного з перелічених чинників.

На сьогодні в Україні діє відповідна законодавча база, яка визначає правові засади створення, права та гарантії діяльності інститутів громадського суспільства та громадських організацій і спілок осіб з інвалідністю в різних сферах життєдіяльності суспільства, а особливо в напряму соціального захисту населення [4, с. 6]. Власне, нормативно-правове регулювання соціально-психологічної реабілітації визначене низкою законодавчих актів, які забезпечують правові підстави для надання реабілітаційних послуг. В першу чергу це Конституція України, в якій гарантується право кожному громадянину на соціальний захист, охорону здоров'я. Стаття 3 проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність є найвищою соціальною цінністю в державі. У статті 46 гарантовано право на соціальний захист, а стаття 49 передбачає право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу, а також на безоплатне надання медичних послуг у державних і комунальних закладах охорони здоров'я [5]. Це підкреслює пріоритет забезпечення прав людини на гідне життя, включно з правом на послуги соціально-психологічної реабілітації для осіб, які постраждали від травматичних подій або мають інші потреби. Конституція створює фундамент для подальшого законодавчого забезпечення реабілітаційних послуг та підтримки громадян.

Початковим нормативно-правовим документом, що регулює питання реабілітаційної діяльності, є Закон України «Про основи соціальної

захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (1991), який не лише визнає необхідність соціального захисту осіб з інвалідністю, а й «гарантує їм рівні з усіма іншими громадянами можливості для участі в економічній, політичній і соціальній сферах життя суспільства, створення необхідних умов, які дають можливість особам з інвалідністю ефективно реалізувати права та свободи людини і громадянина та вести повноцінний спосіб життя згідно з індивідуальними можливостями, здібностями і інтересами» [16].

У статті 4 цього закону проголошено, що «соціальний захист осіб з інвалідністю є складовою діяльності держави щодо забезпечення прав і можливостей осіб з інвалідністю нарівні з іншими громадянами та полягає у наданні пенсії, державної допомоги, компенсаційних та інших виплат, пільг, соціальних послуг, здійсненні реабілітаційних заходів, встановленні опіки (піклування) або забезпеченні стороннього догляду» [16]. Важливим аспектом цього закону є біопсихосоціальна модель у реабілітації, яка охоплює як медичну, так і соціальну, психологічну допомогу. Завдяки цьому закону держава зобов'язана забезпечувати умови для ефективної реабілітації осіб з інвалідністю. Це включає забезпечення санаторно-курортними путівками, автомобілями, а також перелік допоміжних засобів реабілітації і виробів медичного призначення (стаття 38), допоміжних засобів реабілітації і пристосувань для осіб з інвалідністю (стаття 41) та ін. Закон також гарантує реалізацію творчих і виробничих здібностей осіб з інвалідністю та з урахуванням індивідуальних програм реабілітації, відповідно до статті 17, визначає право «працювати на підприємствах, в установах, організаціях, а також займатися підприємницькою та іншою трудовою діяльністю, яка не заборонена законом» [16].

Наступним важливим законом у сфері реабілітації є Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» (2005 р.). У цьому законі вперше дано визначення поняття реабілітації осіб з інвалідністю, як «система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних,

трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення осіб з інвалідністю допоміжними засобами реабілітації і медичними виробами» [18].

Закон покликаний створити основні засади «правових, соціально-економічних, організаційних умов для усунення або компенсації наслідків, спричинених стійким порушенням здоров'я, функціонування системи підтримання особами з інвалідністю фізичного, психічного, соціального благополуччя, сприяння їм у досягненні соціальної та матеріальної незалежності» [18].

У цьому законі бачимо чітко прописану правову основу для надання реабілітаційних послуг. Власне, стаття 6 закріплює, що державне управління системою реабілітації осіб з інвалідністю здійснюється центральними та місцевими органами виконавчої влади, а також органами місцевого самоврядування, які в межах своїх повноважень керують підприємствами, що надають такі послуги. У статті 9 та статті 9^1 детально описані їхні повноваження щодо організації реабілітаційної діяльності, визначено повноваження. Стаття 10 та стаття 11 – регулюють повноваження центральних та місцевих органів виконавчої влади, які беруть участь у здійсненні державної політики у сфері реабілітації осіб з інвалідністю. Стаття 12 визначає структуру системи реабілітації осіб з інвалідністю, окреслюючи основні складові та рівні цієї системи.

Таким чином, закон встановлює чіткі механізми надання реабілітаційних послуг для осіб з інвалідністю, що дозволяє їм отримувати необхідну допомогу для подолання психологічних наслідків травм, стресу та соціальних викликів. Це включає можливість адаптації та реінтеграції до нових умов життя після отримання травм або інших життєвих змін.

Аналізуючи Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», відстежуємо індивідуальний підхід до надання реабілітаційних послуг, що, безумовно, є позитивним аспектом цієї діяльності. Зокрема, у статті 23 підкреслюється необхідність індивідуальних програм реабілітації, їх важливість та основні аспекти їхньої розробки, погодження, терміни виконання. У вказаній статті зауважується на тому, що «індивідуальна програма реабілітації особи з інвалідністю є обов'язковою для виконання органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, реабілітаційними закладами, підприємствами, установами, організаціями, в яких працює або перебуває особа з інвалідністю, дитина з інвалідністю, незалежно від їх відомчої підпорядкованості, типу і форми власності» [18]. Це гарантує, що кожен отримує допомогу відповідно до своїх потреб та наявного стану. Проте при роботі над індивідуальною програмою розвитку варто керуватися Положенням про індивідуальну програму реабілітації особи з інвалідністю (2007) [13], у якому чітко визначено механізм виконання та фінансування індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю.

Наступна стаття 24 та стаття 25 цього ж закону регламентує види та форми реабілітації, зміст яких дає нам можливість говорити про орієнтацію реабілітаційних заходів не лише на подолання фізичних чи психологічних проблем, але й на полегшення інтеграції осіб з інвалідністю в суспільство та їх подальше працевлаштування. На підтримку цього важливого завдання є Постанова КМУ «Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю» від 8 грудня 2006 р. № 1686, яка спрямована на «забезпечення системного підходу до організації реабілітації, послідовності і наступності в проведенні багатопрофільних реабілітаційних заходів і установлення контролю за якістю реабілітаційних послуг» [12].

У різних статтях закону детально описано зміст різних видів реабілітації, кому і ким вона надається: стаття 33 – реабілітація у сфері

охорони здоров’я; стаття 34 – рання реабілітація дітей з інвалідністю; стаття 36 – психологічна реабілітація; стаття 37 – соціальна реабілітація; стаття 38 – професійна реабілітація; стаття 39 – трудова реабілітація; стаття 40 – фізкультурно-спортивна реабілітація [18].

Важливим аспектом у здійсненні реабілітаційних заходів є державна підтримка та фінансування. Закон регулює державне фінансування програм реабілітації, що робить їх доступними для всіх осіб з інвалідністю, незалежно від їхнього матеріального становища. Власне, у статті 42 проголошено, що «фінансування заходів з реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, витрат на утримання реабілітаційних закладів здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів…» [18]. Це гарантує, що кожен, хто потребує соціально-психологічної підтримки, має можливість її отримати. Важливою складовою закону є забезпечення контролю якості наданих послуг, що сприяє професійному підходу та дотриманню стандартів у сфері реабілітації.

Отже, Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» є ключовим документом, який регулює процеси реабілітації та соціальної адаптації осіб з інвалідністю, спрямований на забезпечення прав таких осіб на повноцінне життя, інтеграцію в суспільство та доступ до реабілітаційних послуг. У законі враховано біопсихосоціальну модель та представлено різні аспекти реабілітаційного процесу (медичний, соціальний, професійний та психологічний), що дозволяє забезпечити комплексну підтримку особам з інвалідністю та подальшу інтеграцію в суспільство, професійну адаптацію. Втім, вважаємо, що досі існує незавершеність реформ у сфері реабілітації, тому відсутня належна координація між різними державними органами та інституціями.

Наступним важливим документом є Закон України «Про соціальні послуги» (2019), який встановлює право громадян, особливо вразливих категорій (осіб з інвалідністю, ветеранів, жертв насильства тощо), на

соціальні послуги, зокрема реабілітацію. У статті 2 цього закону визначено, що основними цілями надання соціальних послуг, до яких відноситься й соціально-психологічна реабілітація, є: профілактика складних життєвих обставин; подолання складних життєвих обставин; мінімізація негативних наслідків складних життєвих обставин. У законі акцентується увага на доступності послуг, реалізації індивідуального підходу та встановлено механізми фінансування таких послуг. У визначеному законі в статті 13 прописана можливість отримання соціальних послуг, зокрема з реабілітації недержавним сектором, до якого належать підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, благодійні, релігійні організації, фізичні особи-підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до закону без здійснення підприємницької діяльності [20]. Це значно розширює можливості для отримувачів соціальних послуг та сприяє забезпеченню якості послуг і їх відповідності міжнародним стандартам.

Важливо зауважити на тому, що у разі здійснення реабілітаційних заходів з дітьми варто опиратися ще й на нормативно-правові акти в сфері захисту прав дітей. Зокрема, Закон України «Про охорону дитинства» (2001). Власне, у статті 19, регламентуючи право на освіту, зазначено, що «діти з інвалідністю та особи з інвалідністю з дитинства, які перебувають у реабілітаційних закладах, <…> мають право на здобуття освіти за індивідуальними навчальними програмами, які узгоджуються з індивідуальними програмами реабілітації дітей з інвалідністю та осіб з інвалідністю з дитинства» [17]. Закон є важливим інструментом для забезпечення прав дітей в Україні і створює підґрунтя для їх соціального, психологічного та фізичного розвитку. Він забезпечує правові механізми, через які держава реалізує свої обов'язки щодо охорони дитинства та підтримки сімей з дітьми.

Також в рамках реабілітаційної роботи з дітьми варто взяти до уваги Постанову КМУ «Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка

постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» (2017) [15]. У постанові встановлено чіткі правові механізми для отримання цього статусу та визначено критерії, порядок і органи, відповідальні за надання статусу, що допомагає постраждалим дітям отримати необхідну соціально-психологічну, медичну та іншу допомогу.

При вивченні нормативно-правових актів у сфері реабілітації важливими є низка постанов:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю» (2006), яка спрямована на забезпечення системного підходу до організації реабілітації, послідовності і наступності в проведенні багатопрофільних реабілітаційних заходів і установлення контролю за якістю реабілітаційних послуг [12]. У постанові представлено перелік послуг з різних видів реабілітації та їх надавачі, які гарантовані державою для осіб трьох категорій до 18 років; від 18 років до пенсійного віку; старше пенсійного віку.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання соціальних послуг» (2020) [14]. Вперше саме в цій постанові зустрічаємо серед переліку соціальних послуг окремо виокремлену соціально-психологічну реабілітацію. Власне, у п. 34 визначено, що «під час дії на території України або адміністративно-територіальної одиниці надзвичайного або воєнного стану також може забезпечуватися надання екстрено (кризово) таких соціальних послуг» [14]. Це дає змогу зробити цю послугу більш доступною для всіх і, у як можна коротші терміни, надати потрібну допомогу тим, хто цього потребує.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб» (2022) [2]. У зазначеній поставі п. 8 зазначено, що визначаючи соціально-психологічна підтримка та надання соціальних

послуг, а саме соціального супроводу, соціальної адаптації, консультування, відносяться до першого рівня підтримки.

Важливим аспектом у наданні соціальних послуг є реалізація Міністерства соціальної політики до 31 грудня 2025 р. експериментального проекту з організації надання внутрішньо переміщеним особам похилого віку, особам з інвалідністю соціальних послуг стаціонарного догляду, підтриманого проживання за принципом «гроші ходять за людиною»» (2024) [3]. Така програма має ряд переваг, серед яких ми можемо назвати такі: підвищення якості соціального захисту за рахунок здорової конкуренції; індивідуальний підхід у виборі реабілітаційного закладу; доступність послуг; ефективність використання ресурсів.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про соціальні послуги» (2019) надавачі соціальних послуг зобов'язані надавати соціальні послуги відповідно до державних стандартів соціальних послуг. На сьогодні у сфері соціально-психологічної реабілітації є низка державних стандартів, якими можуть користуватися фахівці у сфері соціально-психологічної реабілітації:

1. Державний стандарт соціальної послуги соціально-психологічної реабілітації осіб із залежністю від наркотичних засобів чи психотропних речовин (2020) [8].

2. Державний стандарт соціальної реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними розладами (2018) [10].

3. Державний стандарт соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей (2024) [9].

4. Державний стандарт соціальної послуги кризового та екстреного втручання (2016) [7].

5. Державний стандарт соціальної адаптації (2015) [6].

Державні стандарти у сфері соціально-психологічної реабілітації відіграють важливу роль у забезпеченні якості надання послуг. Ці стандарти створюють чіткі правила і вимоги для організацій, що надають

реабілітаційні послуги. Власне, у статті 17 Закону України «Про соціальні послуги» визначено, що у державному стандарті соціальних послуг «встановлюються вимоги щодо забезпечення необхідного рівня доступності соціальних послуг, зокрема на кожному етапі їх надання; визначаються зміст та обсяг, норми і нормативи, умови та порядок надання соціальних послуг, показники їх якості» [20].

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Вивчення нормативно-правових документів дає підстави стверджувати, що питання реабілітації, зокрема соціально-психологічної, постійно перебуває в полі зору держави. Узагальнюючи аналіз нормативно-правового регулювання соціально-психологічної реабілітації, ми погоджуємося з думкою Горішної Н., Петрочко Ж., Столярик О., що розуміння реабілітації, її завдань та механізмів здійснення відповідно до законодавства, яке регулює надання соціальних послуг, є ширшим і дає можливість враховувати у разі її здійснення ширший спектр труднощів і потреб осіб з інвалідністю та їхніх сімей. Проте вони не узгоджені з положеннями законодавства про реабілітацію осіб з інвалідністю, які є застарілими та не відповідають сучасним реаліям діяльності як медичних закладів, так і соціальних служб [1]. Крім того, вважаємо, що було б доцільно більш детально пропрацювати законодавство у сфері реабілітації дітей з урахуванням специфіки їхнього віку. Зважаючи на сьогоднішню затребуваність реабілітаційних закладів, варто було б більш детально врахувати надання соціальних послуг на місцевому рівні та взаємодію з неурядовими організаціями за принципом «гроші ходять за людиною». Також важливим напрямом роботи з удосконалення українського законодавства є його адаптація до європейських стандартів у сфері інклюзії та реабілітації.

СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горішна Н., Петрочко Ж., Столярик О. Законодавчі аспекти соціальної реабілітації дітей з інвалідністю: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Інклюзія і суспільство.* 2023. № 2. С. 19–27.

2. Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 р. № 1338 : станом на 23 серпня 2024 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.08.2024).

3. Експериментальний проект з організації надання внутрішньо переміщеним особам похилого віку, особам з інвалідністю соціальних послуг стаціонарного догляду, підтриманого проживання за принципом «гроші ходять за людиною». URL : https://www.msp.gov.ua/timeline/Proekt-groshi-hodyat-za-dyudinoyu.html (дата звернення: 30.09.2024).

4. Каштан С. Практичне застосування нормативно-правової бази України у процесі впровадження інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2023. № 1 (10). С. 5–13.

5. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січня 2020 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 31.08.2024).

6. Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації : Наказ М-ва соц. політики України від 18.05.2015 р. № 514 : станом на 13 жовтня 2017 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15#Text (дата звернення: 21.09.2024).

7. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання : Наказ М-ва соц. політики України від 01.07.2016 р. № 716. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16#Text (дата звернення: 21.09.2024).

8. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціально-психологічної реабілітації осіб із залежністю від наркотичних

засобів чи психотропних речовин : Наказ М-ва соц. політики України від 01.10.2020 р. № 677. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1218-20#Text (дата звернення: 23.09.2024).

9. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей : Наказ М-ва соц. політики України від 11.04.2024 р. № 175-Н. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-24#n19 (дата звернення: 23.09.2024).

10. Про затвердження Державного стандарту соціальної реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними розладами : Наказ М-ва соц. політики України від 17.12.2018 р. № 1901. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0066-19#Text (дата звернення: 23.09.2024).

11. Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2006 р. № 1686 : станом на 01 січня 2023 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1686-2006-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.08.2024).

12. Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2006 р. № 1686 : станом на 01 січня 2023 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1686-2006-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.08.2024).

13. Про затвердження Положення про індивідуальну програму реабілітації особи з інвалідністю : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. N 757 : станом на 01 вересня 2023 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-2007-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.08.2024).

14. Про затвердження Порядку надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 02 листопада 2023 р. № 576: станом на 02 листопада 2023 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.08.2024).

15. Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. : станом на 01 січня 2023 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-%D0%BF#Text (дата звернення: 21.08.2024).

16. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII : станом на 1 січня 2024 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text (дата звернення: 20.08.2024).

17. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III : станом на 8 червня 2022 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text (дата звернення: 25.08.2024).

18. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06.10.2005 р. № 2961-IV : станом на 01 січня 2024 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text (дата звернення: 30.08.2024).

19. Про реабілітацію у сфері охорони здоров’я : Закон України від 03.12.2020р. № 1053-IX : станом на 01 вересня 2023 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text (дата звернення: 21.08.2024).

20. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII : станом на 20 вересня 2024 р. URL :

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text (дата звернення: 21.08.2024).

REFERENCES

1. Horishna, N., Petrochko, ZH., Stolyaryk, O. (2023). Zakonodavchi aspekty sotsial′noyi reabilitatsiyi ditey z invalidnistyu: vitchyznyanyy ta zarubizhnyy dosvid. *Inklyuziya i suspil'stvo*. 2, 19–27 [in Ukrainian].

2. Deyaki pytannya nadannya psykholohichnoyi dopomohy veteranam viyny, chlenam yikh simey ta deyakym inshym katehoriyam osib : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 29 lystopada 2022 r. № 1338 : stanom na 23 serpnya 2024 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

3. Eksperymental′nyy proekt z orhanizatsiyi nadannya vnutrishn′o peremishchenym osobam pokhyloho viku, osobam z invalidnistyu sotsial′nykh posluh statsionarnoho dohlyadu, pidtrymanoho prozhyvannya za pryntsypom «hroshi khodyat′ za lyudynoyu». URL: https://www.msp.gov.ua/timeline/Proekt-groshi-hodyat-za-dyudinoyu.html [in Ukrainian].

4. Kashtan, S. (2023). Praktychne zastosuvannya normatyvno-pravovoyi bazy Ukrayiny u protsesi vprovadzhennya inklyuzyvnoho reabilitatsiyno-sotsial′noho turyzmu. *Sotsial'na robota ta sotsial'na osvita*. 1, 5–13 [in Ukrainian].

5. Konstytutsiya Ukrayiny : vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR : stanom na 1 sichnya 2020 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text [in Ukrainian].

6. Pro zatverdzhennya Derzhavnoho standartu sotsial′noyi adaptatsiyi : Nakaz M-va sots. polityky Ukrayiny vid 18.05.2015 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15#Text [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennya Derzhavnoho standartu sotsial′noyi posluhy kryzovoho ta ekstrenoho vtruchannya : Nakaz M-va sots. polityky Ukrayiny vid

01.07.2016 r. № 716. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16#Text [in Ukrainian].

8. Pro zatverdzhennya Derzhavnoho standartu sotsial′noyi posluhy sotsial′no-psykholohichnoyi reabilitatsiyi osib iz zalezhnistyu vid narkotychnykh zasobiv chy psykhotropnykh rechovyn : Nakaz M-va sots. polityky Ukrayiny vid 01.10.2020 r. № 677. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1218-20#Text [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennya Derzhavnoho standartu sotsial′noyi posluhy sotsial′noyi adaptatsiyi veteraniv viyny ta chleniv yikhnikh simey : Nakaz M-va sots. polityky Ukrayiny vid 11.04.2024 r. № 175-H. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-24#n19 [in Ukrainian].

10. Pro zatverdzhennya Derzhavnoho standartu sotsial′noyi reabilitatsiyi osib z intelektual′nymy ta psykhichnymy rozladamy : Nakaz M-va sots. polityky Ukrayiny vid 17.12.2018 r. № 1901. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0066-19#Text [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi typovoyi prohramy reabilitatsiyi osib z invalidnistyu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 8 hrudnya 2006 r. № 1686 : stanom na 01 sichnya 2023 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1686-2006-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi typovoyi prohramy reabilitatsiyi osib z invalidnistyu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 8 hrudnya 2006 r. № 1686 : stanom na 01 sichnya 2023 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1686-2006-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

13. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro indyvidual′nu prohramu reabilitatsiyi osoby z invalidnistyu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 23 travnya 2007 r. N 757 : stanom na 01 veresnya 2023 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-2007-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

14. Pro zatverdzhennya Poryadku nadannya sotsial′nykh posluh : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 02 lystopada 2023 r. № 576: stanom

na 02 lystopada 2023 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

15. Pro zatverdzhennya Poryadku nadannya statusu dytyny, yaka postrazhdala vnaslidok voyennykh diy ta zbroynykh konfliktiv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 5 kvitnya 2017 r. : stanom na 01 sichnya 2023 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

16. Pro osnovy sotsial′noyi zakhyshchenosti osib z invalidnistyu v Ukrayini : Zakon Ukrayiny vid 21.03.1991 r. № 875-XII : stanom na 1 sichnya 2024 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text [in Ukrainian].

17. Pro okhoronu dytynstva : Zakon Ukrayiny vid 26.04.2001 r. № 2402-III : stanom na 8 chervnya 2022 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text [in Ukrainian].

18. Pro reabilitatsiyu osib z invalidnistyu v Ukrayini : Zakon Ukrayiny vid 06.10.2005 r. № 2961-IV : stanom na 01 sichnya 2024 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text [in Ukrainian].

19. Pro reabilitatsiyu u sferi okhorony zdorov″ya : Zakon Ukrayiny vid 03.12.2020r. № 1053-IX : stanom na 01 veresnya 2023 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text [in Ukrainian].

20. Pro sotsial′ni posluhy : Zakon Ukrayiny vid 17.01.2019 r. № 2671-VIII : stanom na 20 veresnya 2024 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text [in Ukrainian].